

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความเชื่อที่ว่าร่างกายและจิตใจของมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นเมื่อบุคคลมีความผิดปกติของร่างกายบุคคลย่อมได้รับผลกระทบทางจิตใจด้วย (Luckmann and Sorensen 1980 : 27) ผลกระทบทางจิตใจเกิดจากความรูสึกของบุคคลที่มีต่อสภาพร่างกายของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความรู้สึกนี้อาจไม่ตรงกับความรู้สึกหรือภาพในจิตใจซึ่งเรียกว่าภาพลักษณ์ (Body Image) ของตนเองที่มีต่อร่างกายแต่เดิมได้ พยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญในกลุ่มผู้ให้บริการทางสุขภาพจะเข้าใจถึงปัญหาทางจิตใจของผู้ป่วยได้นั้น พยาบาลจะต้องพิจารณาถึงความรูสึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองขณะที่เจ็บป่วย ทั้งนี้เนื่องจากความเจ็บป่วยซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ความผิดปกติของขบวนการเผาผลาญสารอาหารของร่างกาย ความผิดปกติทางระบบประสาท ความผิดปกติในการเจริญเติบโตตามพัฒนาการ หรือการสูญเสียอวัยวะใด ๆ ไปจากการผ่าตัด สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้ภาพลักษณ์ของผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงได้ (Koib 1959 : 749)

การตัดเต้านมออก (Mastectomy) เป็นการรักษาโรคมะเร็งเต้านมระยะแรกวิธีหนึ่ง ซึ่งได้ผลดีถึงร้อยละ 75-85 (Sakaguchi 1976 : 30) แต่ก็เป็นการรักษาที่มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ป่วย ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยบางคนไม่ได้ไปพบแพทย์เพื่อรับการรักษา หรือบางคนไปพบแพทย์ในระยะเวลาที่โรคลุกลามมากแล้ว หรือบางคนก็พยายามปฏิเสธว่าก้อนที่เต้านั้นไม่ใช่สิ่งผิดปกติ (Luckmann and Sorensen 1980 : 1809 ; Stillman 1972 : 122)

เต้านมของผู้หญิงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเพศหญิง และเป็นอวัยวะที่มีการเจริญเติบโตไปตามพัฒนาการของร่างกายอย่างเห็นได้ชัด การเจริญเติบโตของเต้านมเป็นสัญญาณที่เห็นได้ชัดว่าเด็กผู้หญิงได้ผ่านวัยเด็กเข้าสู่วัยสาวแล้ว ไม่เพียงแต่ผู้เป็นเจ้าของเต้านมเท่านั้นที่ให้ความสนใจ แต่กลุ่มเพื่อนและครอบครัวก็ยังให้ความสนใจในการ

เจริญเติบโตของเต้านมอีกด้วย (Klebanow 1981 : 112) กล่าวกันว่า ทัศนคติของหญิงต่อเต้านมของตนเองนั้นได้รับอิทธิพลมาจากเพศชาย เต้านมนอกจากจะถือเป็นอวัยวะที่ดึงดูดความสนใจของเพศตรงข้ามแล้ว เต้านมยังมีหน้าที่ในการผลิตน้ำนมสำหรับเลี้ยงบุตรซึ่งมีความหมายอย่างมากในผู้หญิงที่ต้องการมีบุตร และเลี้ยงบุตรด้วยน้ำนมตนเองอีกด้วย (Adams 1979 : 55-56 ; Antice 1970 : 822-823) ควบคู่ความสำคัญดังนี้ เต้านมจึงถือเป็นอวัยวะที่สำคัญอย่างยิ่งของเพศหญิง

ควบคู่ความสำคัญดังกล่าว การสูญเสียเต้านมจากการผ่าตัดจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเพศหญิง (Brunner and Suddarth 1980 : 1011 ; Luckmann and Sorensen 1974 : 313 ; Woods 1975 : 33-37) ผู้ป่วยเหล่านี้มักจะถามตนเองอยู่เสมอว่า " เมื่อเต้านมของฉันทถูกตัดออกไปแล้ว ความเป็นผู้หญิงของฉันทจะสูญเสียไปหรือไม่ ? " " รูปร่างของฉันทจะเปลี่ยนไปหรือไม่ ? " " ฉันทจะยังคงมีเสน่ห์ดึงดูดใจสามีอยู่หรือไม่ ? " หรือ " คนใกล้ชิดจะรังเกียจฉันทหรือไม่ ? " นั่นก็คือ ผู้ป่วยเหล่านี้เกิดความรู้สึกว่าสูญเสียความเป็นเพศหญิง (Loss of Femininity) และควมมีเสน่ห์หรือแรงดึงดูดทางเพศ (Sexual Attractiveness) ไป เนื่องมาจากการตัดเต้านมออกไป (Brunner and Suddarth 1980 : 1011, 1013 ; Schoenberg 1979 : 88) ซึ่งผลกระทบทางด้านจิตใจภายหลังการตัดเต้านมออกในวันแรก ๆ อาจจะไม่เห็นเด่นชัด เพราะผู้ป่วยยังมีอาการอ่อนเพลียจากการผ่าตัด ผลของการดมยาสลบ อาการปวดแผล เป็นต้น แต่ผลกระทบดังกล่าวจะชัดเจนขึ้นเมื่อผู้ป่วยหุเลาจากอาการต่าง ๆ ซึ่งระยะเวลาอาจนานพันไปเป็นวัน สัปดาหฺ์ หรือเมื่อผู้ป่วยกลับไปใช้ชีวิตในครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ป่วยเห็นรอยแผลบนหน้าอกของตนเอง ซึ่งรอยแผลนี้จะเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกของการสูญเสียและมีภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบ นอกจากนี้ ปฏิกิริยาของผู้ใกล้ชิด ซึ่งได้แก่ สามี บุคคลในครอบครัวและเพื่อน ต่อการสูญเสียเต้านมของผู้ป่วยมักจะมีผลทางจิตใจของผู้ป่วย และทำให้ผู้ป่วยมีภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบได้ควบคู่กัน (Luckmann and Sorensen 1980 : 1809)

จากการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านจิตใจภายหลังการตัดเต้านมออกควินท์ (Quint 1963 : 83) ได้กล่าวถึงความรู้สึกและอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยภายหลังการตัดเต้านมออกว่า มีสาเหตุมาจากรูปร่างที่เปลี่ยนแปลงไป และการเลี้ยง

ต่อความตายจากโรคที่เป็นอยู่ ฮัฟแมน (Huffman 1969 : 48) รายงานว่า การตัดเต้านมออก จัดว่าเป็นการรักษาที่มีผลกระทบต่อจิตใจผู้หญิงมากกว่าการตัดอวัยวะที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์อื่น ๆ เช่นเดียวกับที่โพลิวี่ (Polivy 1977 : 78) กล่าวว่า การตัดเต้านมออกแตกต่างจากการทำผ่าตัดอย่างอื่น เพราะทำให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้หญิงอย่างมากเนื่องจากการสูญเสียเต้านม ซึ่งเป็นการบั่นทอนจิตใจในเรื่องของรูปร่างลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป ความเป็นเพศหญิง ความมีเสน่ห์และแรงดึงดูดทางเพศ และปฏิกิริยาต่อการสูญเสียเต้านมในผู้หญิงบางรายอาจจะรุนแรงมากกว่าความกลัวตายจากโรคที่เป็นอยู่เสียอีก

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการตัดเต้านมออกดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของผู้หญิงเป็นอย่างมาก และต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนคำจูงทางจิตใจ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พยาบาลจะต้องเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและครบถ้วนตามรูปแบบของการให้การพยาบาลผู้ป่วยแบบบุคคลทั้งคน จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพยาบาลของผู้วิจัยพบว่า มีผู้ป่วยหญิงจำนวนไม่น้อยที่ต้องตัดเต้านมออกเพื่อรักษาโรคมะเร็งของเต้านม และในจำนวนผู้ป่วยเหล่านี้มีทั้งที่ยังโสดและแต่งงานแล้ว อยู่ในช่วงตั้งครรภ์สาวถึงวัยสูงอายุ แต่สิ่งที่ผู้ป่วยต้องเผชิญเหมือนกันก็คือการสูญเสียเต้านมซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและผลกระทบทางจิตใจอย่างมาก ผู้ป่วยบางคนปฏิเสธการพบสามีหรือญาติภายหลังการตัดเต้านมออก เนื่องจากความละอาย กลัวว่าสามีและญาติจะรังเกียจ บางคนถึงกับนอนร้องไห้ปฏิเสธการทำแผล ไม่ยอมให้ผู้อื่นเห็นแผลบริเวณที่ตัดเต้านมออก อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย หวาดระแวงความคิดและการกระทำของบุคคลใกล้ชิด ถ้าพยาบาลญาติและบุคคลใกล้ชิดของผู้ป่วยไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงสาเหตุของปัญหาเหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิตของผู้ป่วยอย่างมาก เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับและการช่วยเหลือที่เหมาะสม จากความสำคัญของปัญหาและแนวเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะศึกษาในเรื่องความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองภายหลังการตัดเต้านมออก ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางและประโยชน์ในการที่จะให้การพยาบาลผู้ป่วยโดยนำมาเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนและปฏิบัติการพยาบาลที่เหมาะสม เพื่อจะได้บรรลุเป้าหมายของการพยาบาล ผู้ป่วยแบบบุคคลทั้งคนโดยคำนึงถึงชีวิตจิตสังคม (Biopsychosocial) ของผู้ป่วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของผู้ป่วยก่อนและหลังการตัดเต้านมออก
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านม และอาชีพของผู้ป่วย

ปัญหาของการวิจัย

1. ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ในระยะก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร
2. ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษาคือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน จะแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างผู้ป่วยต่อไปนี้
 - 2.1 ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี กับผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่า 45 ปี
 - 2.2 ผู้ป่วยที่เป็นโสด กับผู้ป่วยที่แต่งงานแล้ว
 - 2.3 ผู้ป่วยที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน คือ อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป
 - 2.4 ผู้ป่วยที่มีระยะการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านมแตกต่างกัน คือ ระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4
 - 2.5 ผู้ป่วยที่มีอาชีพแตกต่างกัน คือ แม่บ้าน รับราชการ รับจ้างค้าขาย และกสิกรรม

แนวเหตุผลและสมมุติฐานของการวิจัย

เนื่องจากการตัดเต้านมออกทำให้เกิดการสูญเสียอวัยวะที่เป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นเพศหญิง จึงเป็นผลให้เกิดปฏิกิริยาต่อการสูญเสีย และการเปลี่ยนแปลงของความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของผู้หญิง เหล่านั้นไปในทางลบ (Kolb 1959 : 750 ; Polivy 1977 : 77-87 ; Wood a. 1975 : 33-37) และด้วยเหตุผลที่ว่า

ในระยะหลังตัดเต้านมใหม่ ๆ ผู้ป่วยยังคงเผชิญต่ออาการอ่อนเพลียจากการผ่าตัด ผลจากการดมยา อาการปวดแผล ผู้วิจัยจึงกำหนดระยะเวลาที่จะศึกษาถึงความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองภายหลังการตัดเต้านมออกเมื่อ 7-10 วันหลังตัดเต้านมแล้ว เพราะเมื่อผู้ป่วยทุเลาจากอาการดังกล่าวก็จะมีเวลาคิดถึงร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ป่วยได้เห็นรอยแผลของตนเอง (Grandstaff 1975, quoted in Lewis and Bloom 1978-1979 : 6 ; Lambert and Lambert 1979 : 79) และเนื่องจากความสัมพันธ์ปฏิกิริยาจากผู้ใกล้ชิดครอบครัว สังคม มีผลต่อความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Kolb 1959 : 749 ; Schilder 1970 : 11-16) ประกอบกับผู้ป่วยต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวต่อการสูญเสียเต้านม ผู้วิจัยจึงกำหนดระยะเวลา 3 เดือนหลังตัดเต้านมในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นสมมุติฐาน ได้แก่

1. ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในระยะก่อนตัดเต้านมหลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน มีความแตกต่างกันโดย
 - 1.1 ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในระยะหลังตัดเต้านมออก 7-10 วัน เปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากกว่าในระยะก่อนตัดเต้านม
 - 1.2 ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในระยะหลังตัดเต้านมออก 3 เดือน เปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากกว่าในระยะก่อนตัดเต้านม
 - 1.3 ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในระยะหลังตัดเต้านมออก 3 เดือน เปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากกว่าในระยะหลังตัดเต้านม 7-10 วัน

เนื่องจากในผู้หญิงอายุ 45 ปี เป็นอายุเฉลี่ยของผู้หญิงที่หมดประจำเดือนแล้ว (Menopause) ร่างกายจะหยุดทำหน้าที่ ซึ่งมีผลทำให้ไม่มีการผลิตฮอร์โมนเอสโตรเจน (Estrogen) และโปรเจสเตอโรน (Progesterone) จะมีเพียงการกระตุ้นของต่อมหมวกไต (Adrenal Gland) โดยผ่านทางต่อมใต้สมองส่วนหน้า (Anterior Pituitary Gland) เท่านั้น ทำให้ระดับฮอร์โมนทั้งสอง

ชนิดที่น้อยกว่าเดิม จึงมีผลทำให้กล้ามเนื้อเกิดการฝ่อ (Atrophy) และเล็กลง การสะสมของไขมันก็ลดลงด้วย บริเวณผิวหนังของเต้านมจึงเกิดการเหี่ยวย่นตามมา ส่วนในผู้หญิงที่อายุต่ำกว่า 45 ปี ซึ่งยังไม่หมดประจำเดือนนั้น ยังมีระดับของฮอร์โมน เอสโตรเจนและโปรเจสเทอโรนปกติ จึงยังไม่มีเปลี่ยนแปลงของเต้านมเหมือนกับผู้หญิงที่หมดประจำเดือนแล้ว (Luckmann and Sorensen 1980 : 1811-1812) และตามทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของร่างกายและภาพลักษณ์ของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นหรือผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-45 ปีว่า เป็นวัยที่มีการพัฒนาเต็มที่ของธรรมชาติทางเพศ ผู้หญิงจะเน้นความสวยงาม ความบึ๋นเสน่ห์ของรูปร่างและมีความต้องการที่จะสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม และเนื่องจากวัยนี้อยู่ในช่วงของวัยเจริญพันธุ์ด้วย (Murray 1972 : 617-629) ดังนั้น สมมุติฐาน คือ

2. ผู้ป่วยที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่า 45 ปี ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษาคือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน

เนื่องจากผู้ป่วยที่แต่งงานแล้วจะต้องตัดเต้านมออกเพื่อรักษาโรคมะเร็งเต้านมที่เป็นอยู่ จะพบความลำบากในการปรับตัวมากกว่าผู้ที่เป็นโสด เพราะมีองค์ประกอบในเรื่องของการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีเข้ามารวมด้วย นอกจากนี้ยังมีผลสรุปจากการวิจัยที่สนับสนุนเหตุผลดังกล่าวด้วย (Grandstaff 1975, quoted in Lewis and Bloom 1978-1979 : 6; Maguire et al 1978 : 963-965) ดังนั้น สมมุติฐาน คือ

3. ผู้ป่วยที่แต่งงานแล้ว มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่เป็นโสด ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษาคือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน

เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการศึกษาไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทักษะ หรือค่านิยมก็ตามจะมีผลโดยตรงต่อการตอบสนองในเรื่องต่าง ๆ ผู้ที่มีการศึกษาน้อยมักจะมี ความกลัวเนื่องจากความไม่รู้ ซึ่งเป็นผลส่งเสริมให้เกิดความละเลยไม่สนใจ ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาสูงขึ้นมักจะมี ความสนใจ

ที่จะรับรู้ กระทั่งหรือค้นต่อความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของตนเอง (Dillon 1968 : 197) จึงอาจให้ความสำคัญต่อสุขภาพของร่างกายตนเองมากไม่ว่าจะเป็น อวัยวะใด คังนั้น เมื่อต้องสูญเสียเต้านมไปจากการผ่าตัดเพื่อรักษาโรคมะเร็งของเต้านม ที่เป็เนออยู่ จึงเกิดผลกระทบระเทือนทางจิตใจเกี่ยวกับความรู้สึกต่อการสูญเสียและภาพลักษณ์ของตนเองมากกว่า คังนั้น สมมุติฐาน ไคแก

4. ผู้ป่วยที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน คือ อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองแตกต่างกันในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษาคือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน โดย

4.1 ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

4.2 ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

4.3 ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

เนื่องจากการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านมในระยะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งตามระบบ TNM ของ UICC 1974 (Union Internationale Contre le Cancer) ซึ่งตรงกับ AJCCS 1977 (American Joint Committee for Cancer Staging and End Results Reporting) (ไพรัช เทพมงคล 2524 : 439-440 ; American Joint Committee on Cancer 1983 : 127-133) นั้น ไคแก มะเร็งเต้านมระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของขนาดและลักษณะของเต้านมแล้วในระยะแรก ๆ กณ มะเร็งจะมีขนาดเล็กกว่า แต่เมื่อการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านมรุนแรงขึ้น กณ มะเร็งก็จะโตขึ้นตามลำดับ ทำให้ขนาดและลักษณะของเต้านมเปลี่ยนแปลงไป คังนั้น สมมุติฐาน คือ

5. ผู้ป่วยที่มีระยะการกำเริบของโรคมะเร็งเต้านมต่างกันคือ ระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองแตกต่างกันในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา คือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน

เนื่องจากภาพลักษณ์เป็นมาตรฐานหรือเกาโครงซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงาน การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นในสังคม (Norris 1978 : 5) การคุกคามที่เกิดกับภาพลักษณ์ อาจจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่การงาน และสัมพันธภาพของบุคคลได้ (Wassner 1982 : 87) ดังนั้น สมมติฐานคือ

6. ผู้ป่วยที่มีอาชีพแตกต่างกัน คือ แม่บ้าน รับจ้าง รับราชการ ก้าขาย และนักเรียน มีความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองแตกต่างกันในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา คือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผู้ป่วยที่เข้ารับการตัดเต้านมออกในโรงพยาบาลภายในกรุงเทพมหานคร เท่านั้น
2. บัณฑิตหรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในโรงพยาบาล เช่น นโยบาย รูปแบบวิธีการให้การศึกษากับผู้ป่วย ผู้วิจัยไม่ได้นำมาเกี่ยวข้องกับกรวิจัยครั้งนี้
3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะการกำเริบของโรคมะเร็งเต้านม อาชีพของตัวอย่างประชากร และระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา คือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองก่อนและหลังตัดเต้านมออก

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

ผู้วิจัยถือว่าตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตอบแบบสอบถามตามความ
รู้สึกที่แท้จริงของตนเองทุกคน

ข้อจำกัดของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่นำมาวิจัยครั้งนี้อาจมีพื้นฐานของค่านิยม ลักษณะความ
สัมพันธ์ของผู้ป่วยที่มีต่อบุคคลในสังคม และวัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมิอาจควบคุมได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความรู้สึก หมายถึง ประมวลสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ป่วยคนและห้วง
ตัดเต้านมออก ไม่ว่าจะ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความคิดของผู้ป่วยต่อตนเอง หรือได้รับอิทธิพล
จากสิ่งเร้า เช่น การตัดเต้านม ปฏิกริยาจากผู้ใกล้ชิด
2. ภาพลักษณ์ หมายถึง ภายในจิตใจของบุคคลที่มีต่อร่างกายตนเอง เกิดจาก
การรับรู้เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะ การทำหน้าที่และศักยภาพของร่างกาย จะมีการเปลี่ยนแปลง
ไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การรับรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ ตลอดจน
ปฏิกริยาจากบุคคลในสังคมและสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น ๆ
3. การตัดเต้านมออก หมายถึง วิธีการรักษาผู้ป่วยที่มีเนื้องอกชนิดร้ายแรง
ของเต้านม โดยการตัดเต้านมออก ไม่ว่าจะ เป็นการตัดเต้านมออกหมดโดยสิ้นเชิง
(Radical Mastectomy) การตัดเต้านมออกหมดโดยสิ้นเชิงแบบถอนรากถอนโคน
(Extended Radical Mastectomy) การตัดเต้านมออกหมดโดยสิ้นเชิงชนิดกั๊ก
แปลง (Modified Radical Mastectomy) หรือการตัดเต้านมออกเพียงอย่าง
เดียว (Simple Mastectomy) ก็ตาม
4. ระยะการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านม หมายถึง ระยะความรุนแรง
ของโรคมะเร็งเต้านม ซึ่งแบ่งออกเป็นมะเร็งเต้านมระยะที่ 1 มะเร็งเต้านม
ระยะที่ 2 มะเร็งเต้านมระยะที่ 3 และมะเร็งเต้านมระยะที่ 4

5. มะเร็งเต้านมระยะที่ 1 หมายถึง ระยะที่เนื้องอกมะเร็งเต้านมจะมีขนาดโตไม่เกิน 2 เซนติเมตร ต่อม้ำเหลืองที่รักแร้ข้างเดียวกันไม่โต และกล่าไม่พบ และยังไม่ลุกลามไปยังอวัยวะอื่น ๆ

6. มะเร็งเต้านมระยะที่ 2 หมายถึง ระยะที่เนื้องอกมะเร็งเต้านมจะโตกว่า 2 เซนติเมตร แต่จะไม่เกิน 5 เซนติเมตร ต่อม้ำเหลืองที่รักแร้อาจจะโตและกล่าได้ แต่ไม่ติดแน่นกับอวัยวะข้างเคียง มะเร็งยังไม่ลุกลามไปยังอวัยวะอื่นใด หรือถ้าก้อนเนื้องอกโตไม่ถึง 2 เซนติเมตร แต่ว่าต่อม้ำเหลืองโตก็จัดว่าอยู่ในระยะที่ 2 กว

7. มะเร็งเต้านมระยะที่ 3 หมายถึง ระยะที่เนื้องอกมะเร็งโตเกินกว่า 5 เซนติเมตร และมีต่อม้ำเหลืองที่รักแร้โต หรือก้อนเนื้องอกจะมีขนาดเท่าใดก็ได้ ที่ยังไม่ลุกลามไปผิวหนังหรือกระดูกหน้าอก กระดูกซี่โครง และต่อม้ำเหลืองที่กล่าได้ จะติดแน่นกับอวัยวะข้างเคียง

8. มะเร็งเต้านมระยะที่ 4 หมายถึง ระยะที่เนื้องอกมะเร็งจะมีขนาดเท่าใดก็ได้ที่ลุกลามมายังผิวหนังแล้วจนผิวหนังกุสหรือแดง และบวมขรุขระเหมือนผิวส้ม หรือกอนนั้นลุกลามไปยังกระดูกซี่โครงแล้ว หรือกอน โคนงเกินขอบเขตเต้านมข้างนั้น ถ้ากอน เนื้องอกมีลักษณะอย่างนี้ไม่ว่าจะมีต่อม้ำเหลืองที่รักแร้ข้างเดียวกันโตหรือไม่ หรือจะลุกลามไปยังอวัยวะอื่น ๆ แล้วหรือไม่ก็ตาม ก็จัดว่าเป็นระยะที่ 4 หรือกอน โคนงขนาดเท่าใดก็ได้ แต่มีต่อม้ำเหลืองที่บริเวณไหปลาร้าโต ก็จัดเป็นระยะที่ 4 หรือถ้ามีการลุกลามไปยังอวัยวะอื่นแล้ว กอนเนื้องอกจะโตขนาดใดก็ตามต่อม้ำเหลืองจะโตหรือไม่ก็ตาม ก็จัดเป็นระยะที่ 4

9. ระยะกอนคักเต้านม หมายถึง ระยะเวลาดังแต่ผู้ป่วย เข้าอยู่ในโรงพยาบาล จนถึงวันที่คักเต้านมออก

10. ระยะหลังคักเต้านม 7-10 วัน หมายถึง ระยะเวลาหลังจากที่ผู้ป่วยได้รับการผ่าตัดเต้านมออกแล้ว 7-10 วัน นับจากวันผ่าตัด

11. ระยะหลังคักเต้านม 3 เดือน หมายถึง ระยะเวลาหลังจากที่ผู้ป่วยได้รับการผ่าตัดเต้านมออกแล้ว 3 เดือน นับจากวันผ่าตัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จะใช้ประโยชน์ในการวางแผนและการปฏิบัติการพยาบาลทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม แก่ผู้ป่วยที่คัดค้านมออก
2. ผลการวิจัยสามารถนำมาประยุกต์ในการให้การพยาบาลกับผู้ป่วยอื่น ๆ ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ ภายหลังจากการสูญเสียอวัยวะใด ๆ จากการผ่าตัดเพื่อรักษาโรคที่เป็นอยู่
3. เป็นแนวทางในการวิจัยทางการพยาบาลในผู้ป่วยที่มีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ภายหลังจากการสูญเสียอวัยวะใด ๆ จากการผ่าตัดเพื่อรักษาโรคที่เป็นอยู่
4. นำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล รวมทั้งฝึกอบรมพยาบาล และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการให้การพยาบาลผู้ป่วยกึ่งกลาง อันจะส่งผลต่อการพัฒนามาตรฐานของวิชาชีพพยาบาลโดยรวม

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย